

N. 107

92 107

TIJDSCHRIFT voor HEEMKUNDE
FOLKLORE en OUDHEIDKUNDE

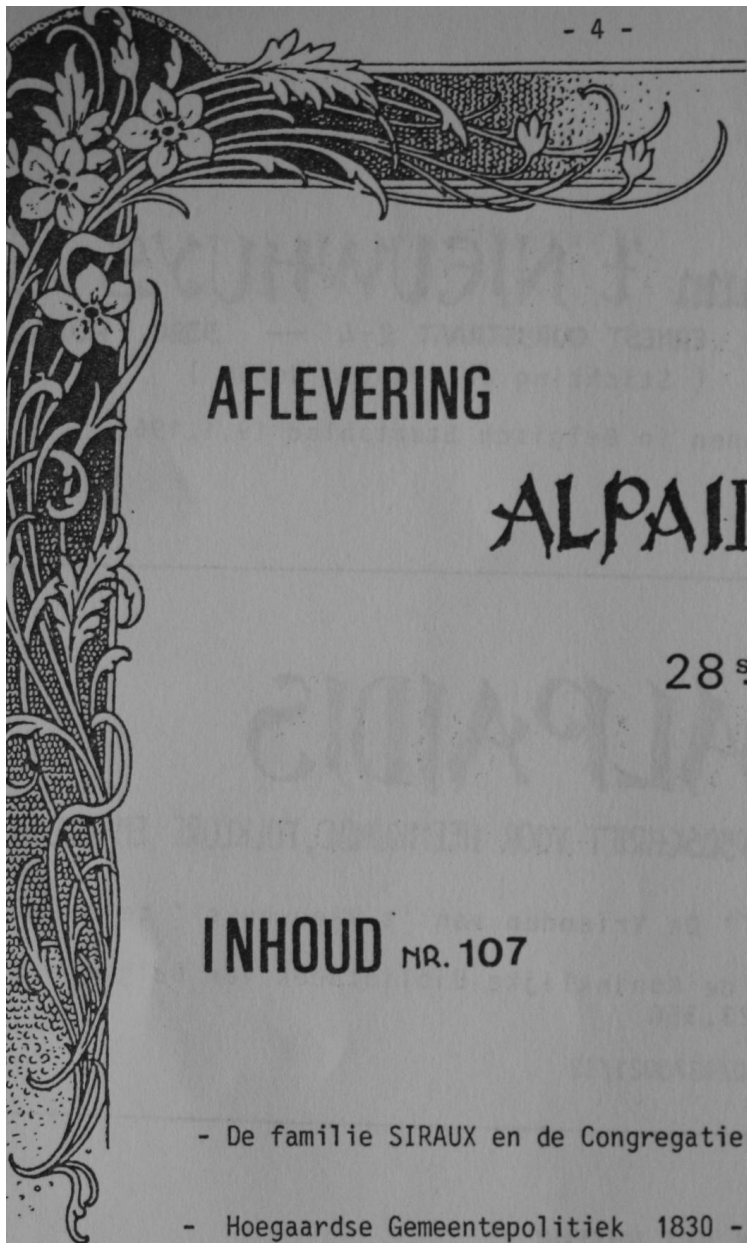
UITGIFTE KANTOOR
3300 TIENEN 1

M. GUILLUY A
NERM 35
3320 HOEGAARDEN

driemaandelijks 2^e trimestre 199

ALPAIDIS

V.v. Etienne Grooten
Viaduktstraat 193
3300 TIENEN

AFLEVERING

ALPAIDIS

28ste jaargang 1992

INHOUD NR. 107

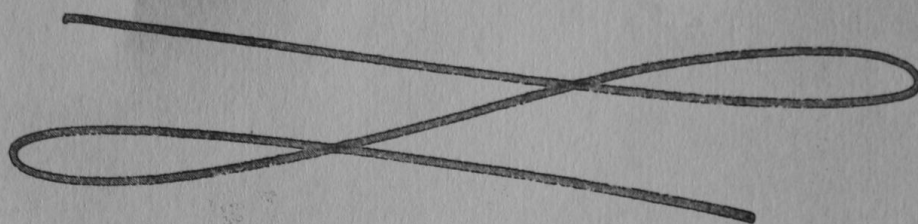
- De familie SIRAUX en de Congregatie van de Zusters van Hoegaarden
- Hoegaardse Gemeentepolitiek 1830 - 1990 (vervolg)
- De Biertrofee
- 't Chanoinekot gesloopt
- Toerisme info - De Spookkelders in 't Nieuwhuys.

De familie SIRAUX

EN DE CONGREGATIE VAN DE

ZUSTERS VAN HOEGAARDEN

HULDEVIERING VAN 2 MEI 1902

Op uitdrukkelijk verzoek van de familie en met volledige medewerking van de Algemene Overste en de Zusters van de Congregatie van de Vereniging met het Heilig Hart, heeft het museum 't Nieuwhuys een kleine plechtigheid gerealiseerd.

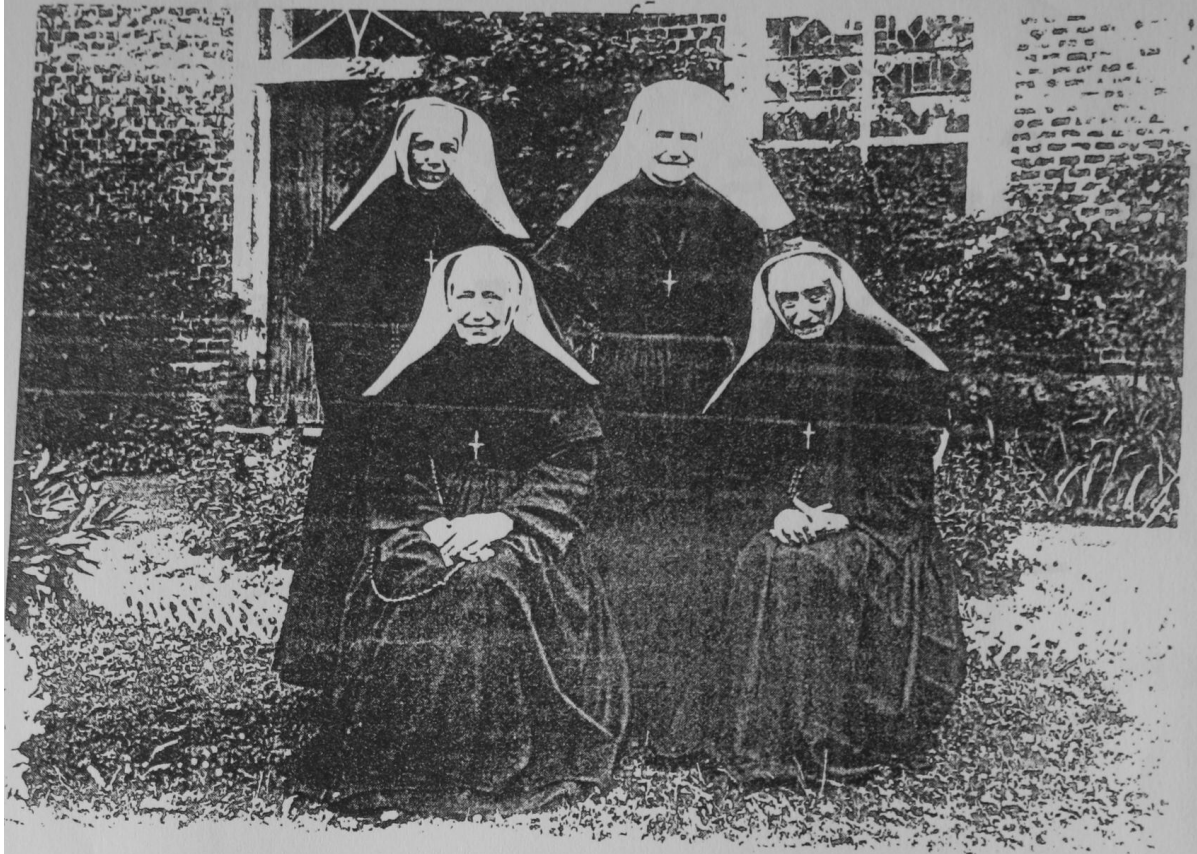
Het feit dat vier afstammelingen, drie zussen en één nicht, kloosterzuster zijn geworden te Hoegaarden en één van hen gedurende 29 jaar, in twee perioden, Algemene Overste is geweest van de Congregatie was de eerste reden tot deze herdenking.

De tweede reden is dat Mère Antoinette niet alleen overste was van de orde tijdens de twee wereldoorlogen, maar ook een niet onbelangrijke rol heeft gespeeld in het verzet tijdens de tweede wereldoorlog.

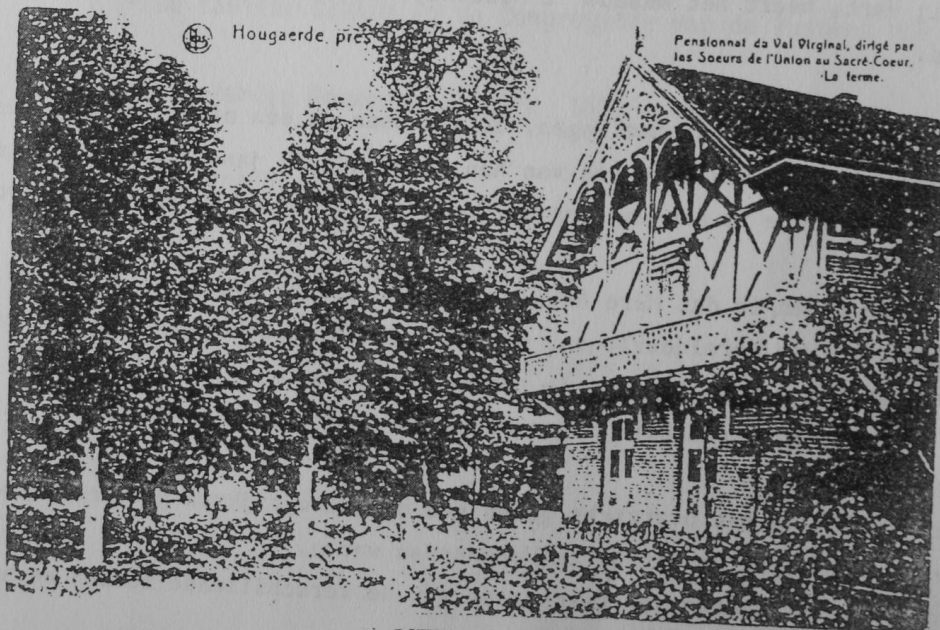
Dit laatste feit, dat altijd verzwegen is geworden, gaan we als laatste behandelen.

Eerst zullen we een overzicht geven van de belangrijkste gebeurtenissen tijdens die eeuw dat de Siraux te Hoegaarden waren.

Daarna geven we korte levensschetsen van de verschillende zussen en hun nichtje.

boven van links naar rechts Soeur Marie-gonzagne en Soeur Marie-Elisabeth
onder van links naar rechts Soeur Marie-Louise en Sère Antoinette

de oude hoeve

Van 1880 tot 1974

EEN EEUW SIRAUX-TELGEN TE HOEGAARDEN

=====

De eerste van de gezusters Siraux, Emilie trad op 16 juli 1880 als postulante in bij de "Zusters van de Vereniging met het H. Hart" te Hoegaarden. Zuster Marie-Louise, kloosternaam voor Adèle Siraux stierf in haar geliefde congregatie in 1974. Bijna een eeuw lang is één van de kinderen uit de familie Siraux letterlijk getuige geweest van het wel en het wee van de Congregatie van de Zusters van Hoegaarden. Vooraleer dieper in te gaan op de levens van deze vrouwen willen we de voornaamste gebeurtenissen schetsen die zich hebben voorgedaan in de kloosterorde gedurende die eeuw.

Toen Emilie Siraux als postulante intrad inde zomer van 1880 was Mère Marie de Gonzagne sinds 1878 de vierde overste van de orde die zich sinds 1820 definitief te Hoegaarden had gevestigd in de gebouwen van de voormalige Begaardenklooster. In 1879 waren de Zusters, die vooral onderwijs gaven in pensionaatsverband aan meisjes van begoede ouders enerzijds, als gemeenteschool anderzijds, voor de eerste maal naar O.L.V. Waver gegaan om de vereiste diploma's van onderwijzeres te behalen. Voorheen was het minder vanzelfsprekend dat wie onderwijs gaf ook de vereiste diploma's had behaald. De zondagschool die de zusters hielden voor vrouwen en kinderen was van een andere aard en kaderde in de bekommernis om de armen te helpen en het morele peil van de gewone mensen te verhogen. Maar in 1879 was ook de schoolstrijd voor het lager onderwijs begonnen in België. Het voornaamste gevolg voor de Congregatie was dat hun lager onderwijs, bekostigd door de gemeente, ineens niet meer mocht gesubsidieerd worden. De regering had o.a. beslist dat elke gemeente minstens één lagere school moest subsidieren, maar dat het in geen geval een vrije school mocht zijn.

Een volgende belangrijke datum is het jaar 1888. E.H. Van Stappen, een zeer actief priester werd directeur van het klooster en Mère Léonce (T.E. Ponsaets, geboren te Tienen in 1840) werd toen een al even krachtdadige Moeder Overste. Er kwam onderwijs tot stand te Tienen, waar de zusters in het begin van de eeuw ook al hadden onderwezen. Dit was toen na een zeer korte beginperiode te Jodoigne.

De Zusters waren immers oorspronkelijk bijeengebracht door E.H. W.J. Delfosse om goed te doen en de jeugd te onderwijzen.

Er werd een huishoudschool opgericht te Hoegaarden, die nog vóór het einde van de eeuw een betoelaagde beroepsschool werd met officieel programma.

Mère Marie des Anges richtte in 1897 het "Froebelonderwijs" in, het huidige kleuteronderwijs.

In 1909 werd door kardinaal Mercier het "Institut Sainte Anne" ingehuldigd. Voorbehouden aan de dochters van kapitaalkrachtige ouders werd een onderwijs in de moderne talen aangeboden of een hogere huishoudopleiding.

De leerlingen van dit splinter nieuwe gebouw beschikten elk over een afzonderlijke gemeubelde kamer, waarvoor zij zelf de uitzet meebrachten. Naast het Frans, Nederlands, Engels, Duits en Spaans konden de leerlingen klavierinstrumenten aanleren, viool, mandoline, zang, "Zweeds" turnen, steno en daktylo, tekenen en schilderkunst.

Dat jaar van inzegening door de kardinaal zelf, was reeds het tweede ambtsjaar van Mère Antoinette, die in 1908 de Algemene Overste van de Orde was geworden. Het was Elisabeth Emilie Siraux, zuster van Emilie Sophie Siraux.

Elisabeth was in 1888 ingetreden te Hoegaarden, acht jaar na haar zus Emilie en twee jaar vóór Marie Siraux, waardoor drie zussen leefden binnen de Congregatie van Hoegaarden.

Het nichtje Adèle Siraux trad in de Congregatie op twintigjarige leeftijd in 1908 en zorgde er aldus voor dat er vier familieleden tegelijk waren.

In augustus 1911 werd overgegaan tot de oprichting van een lagere normaalschool die op 28 mei 1914 door de staat werd erkend.

Op geestelijk gebied werd in 1910 de kloosterregel herzien. Ook de techniek evolueerde snel, want in 1913 werden de petroleumlampen vervangen door gaslampen.

Maar de "grote oorlog" brak uit in 1914 en er volgden vier zware jaren van beproeving en vernieling. Tot overmaat van ramp brak er in 1916 een tyfus-epidemie uit in het bijhuis te Nijvel.

Na de oorlog werden grote herstellingswerken uitgevoerd in alle huizen van de Orde en werd door zeven Zusters van Hoegaarden een lagere school te Antwerpen overgenomen.

In 1920 werd het eeuwfeest gevierd van de aankomst van de zusters te Hoegaarden en in 1921 werd het bijhuis te Enghien getroffen door een epidemie.

Mère Antoinette werd in 1924 als overste opgevolgd door Mère Marie des Anges. In 1926 vertrokken de eerste zusters van Hoegaarden als missionarissen naar Kongo om een missiepost op te richten te Gigungi, in 1931 gevolgd door een tweede te Kimbau. In 1933 werd Mère Antoinette terug algemeen Overste tot 1946, zodat zij ook in die functie de tweede wereldoorlog zou meemaken. Ook nu werd er weer veel aandacht besteed aan het onderwijs: de volledige oude humaniora (Grieks-Latijn) werd opgericht en de overname van het "Institut des Soeurs de Notre Dame" te Tienen werd gerealiseerd. Op geestelijk vlak werd het onderscheid tussen de lekenzusters (de Soeurs) en de anderen (de Mères) opgeheven in 1935.

Op het einde van de tweede wereldoorlog, begin 1944, stierf Soeur Marie-Gonzagne alias Marie Siraux en in juni 1947 overleed haar zuster Emilie (soeur Marie-Elisabeth). Toen was men volop bezig met de voorbereiding van de herdenking van de 100ste verjaardag van de dood van de stichter en met het bouwen van een heel nieuwe vleugel aan het kloostergebouw met twee torens. In 1950 werd een vrije handelsafdeling opgericht maar twee jaar later traden de eerste symptomen van een periode van verval in. Gewezen Mère Antoinette moest nog meemaken dat het internaat van Sainte Anne werd afgeschaft. Toen zij stierf op 25 april 1959, in de ouderdom van 89 jaar, rouwde de hele Congregatie.

Nu bleef nog alleen zuster Marie-Louise (Adèle Siraux) over die tot aan haar overlijden in 1974 al haar talenten ten dienste stelde van de kloostergemeenschap. Rond 1960 ging zij mee naar Jodoigne, waar het "Institut de la Providence" werd overgenomen. In 1964 en 1970 vierde zij mee de 50e verjaardag van de erkenning van de normaalschool en de 150ste verjaardag van de aankomst van de zusters te Hoegaarden.

Tot hier dit kort overzicht om nu dieper in te gaan op het kloosterleven van elk van deze zusters.

Emilie Sophie Siaux (Soeur Marie-Elisabeth)

=====

Emilie Sophie Siaux werd geboren te Petit-Enghien op 20 januari 1861. Haar ouders waren Antoine Auguste Siaux, geboren te Enghien op 3 november 1832 en gestorven te Laken op 3 februari 1906. Hij was beheerder van het park en de boomkwekerijen van baron Empain, hertog van Aremborg, te Enghien. Hij huwde met Elisa Seutin, die in 1835 geboren was te Steenkerke. Elisa was in dubbel opzicht een merkwaardige vrouw, zij baarde 15 kinderen waarvan er 13 in leven bleven en zij overleed te Nijvel in haar 96ste levensjaar, in 1931. Zes van de zeven dochters werden kloosterlinge, drie te Hoegaarden en drie in Roemenië.

Dochter Emilie Sophie werd postulante te Hoegaarden in het klooster op 16 juli 1880 en op 29 september van hetzelfde jaar werd zij "gekleed" en kreeg als naam, Soeur Marie-Elisabeth.

Soeur Marie-Elisabeth werd geproffest op 29 september 1882 en toen ze zich klaarmaakte om de 65e verjaardag te vieren van deze heugelijke gebeurtenis werd zij door een hartaanval geveld in de morgen van 15 juni 1947.

De dood kwam onverwacht, maar zij was er op voorbereid. Op het feest van het Heilig Hart, dat de zusters zo pas hadden gevierd, had zij alle diensten meegevierd en zelfs de processie van het Heilig Sacrament door het park mee gevolgd. Zij werd 87 jaar oud en stelde 67 jaar van haar lange leven ten dienste van de Zustercongregatie van Hoegaarden in de verschillende huizen. Zij was opvoedster te Nijvel, te Hoegaarden en in Halle. Vervolgens was zij gedurende 19 jaar overste te Nijvel. Daarna ging zij in 1921 met een ploeg jonge religieuzen in Antwerpen een stichting funderen.

De tweede wereldoorlog bracht haar terug naar het moederhuis te Hoegaarden.

Marie-Elisabeth was zeer intelligent, resultaat van persoonlijke studie, en genoot het vertrouwen van heel wat grote leerlingen.

Het was ook in dit jaar 1947 dat men de 50e verjaardag had gevierd van de oprichting van de Beroepsschool te Nijvel. Als jonge overste had Soeur Marie-Elisabeth dit instituut opgericht in opdracht van de Algemene Overste.

Het beroepsonderwijs voor meisjes stond op het einde van de 19e eeuw nog in zijn kinderschoenen. Er was toen nog niets op organisatorisch vlak. Er was alleen het persoonlijk initiatief van de directie en elke school had haar eigen fysionomie aangepast aan de mogelijkheden en de noodwendigheden van de streek.

Meer nog, in 1905 ging Soeur Marie-Elisabeth met haar leerlingen demonstraties geven op de wereldtentoonstelling te Luik. Van nog meer bravoure getuigde onze zuster tijdens de oorlog 1914-18. Tussen het gewoel van het vijandige leger door kwam zij te Hoegaarden Belgische soldaten ophalen om hen naar Nijvel te loodsen en ze daar maanden lang verborgen te houden.

Tijdens de schoolvakanties maakte Soeur Marie-Elisabeth zich verdienstelijk met het bijhouden van de annalen van de Congregatie tot haar zuster als Révérende Mère Antoinette de Algemene Overste werd. De graad van verwantschap vond zij te nauw om officiële schrijfster van de Congregatie te kunnen zijn.

Toen in 1926 de eerste zusters van Hoegaarden naar de missie gingen vertrekken woonde Soeur Marie-Elisabeth te Antwerpen. Ook nu toonde zij zich enorm praktisch. Voortdurend wist zij geld bij mekaar te brengen door persoonlijke bezoeken af te leggen bij firmas, banken en particulieren of door het schrijven van een massa bedelbrieven. Elk familiefeest leverde een sommetje op voor de missie-pot.

In de annalen van de Congregatie kunnen we ook lezen dat zuster Marie-Elisabeth zeer gedienschtig was. Zij was het die de vervelende karweitjes opknapte uit eigen beweging. Een mooi voorbeeld hiervan is het voortdurend sorteren van de aardappelen en het aftrekken van de scheuten tijdens de eerste wereldoorlog.

Marie Siraux (Soeur Marie-Gonzagne)

=====

Zij was een jongere zus van Emilie Sophie en werd geboren op 24 maart 1864.

Zij was de vijfde in de rij van de 15 kinderen Siraux.

In september 1890 trad zij in de Congregatie te Hoegaarden waar ook haar jongere zus Elisabeth Emilie Julie al was ingetreden in 1888.

Bij haar kleding kreeg zij de naam Soeur Marie-Gonzagne. Haar oversten hadden haar voorbestemd om regentaatstudies te doen, maar een ziekte tijdens haar noviciaatsjaren verhinderde dit. Voor zuster Marie-Gonzagne was dit geen probleem, zij wierp zich op de muziek. Zij bereidden haar leerlingen voor op de examens volgens de programma's van de muziekconservatoria van Brussel en Antwerpen. Terzelfdertijd hield zij zich bezig met de kerkzang en bespeelde zij het orgel in de kapel. Wanneer er gefeest werd en de leerlingen optraden was zij het die zorgde voor de dekors en de kostumering. En als de leerlingen met verlof waren nam zij borstel en verfpot en begon te verven of te vernissen, heel de vakantie lang.

Werken en doorzetten, vechten tegen vermoeidheid en nooit opgeven dat kon Soeur Marie-Gonagⁿne. Reeds vóór ze in het klooster trad had ze de last en de verantwoordelijkheid van een handelszaak op zich genomen, om haar ouders financieel in staat te stellen hun kroostrijk gezin een goede opvoeding te geven. Op geestelijk vlak had Soeur Marie-Gonzagne een bijzondere voorkeur voor Onze Lieve Vrouw en hield zij ervan anderen een plezier te doen met kleine attenties. Vooral hield zij eraan de zieken regelmatig te bezoeken en moed in te spreken. In volle bewustzijn is zij rustig en vredevol ontslapen op 29 maart 1944, juist na haar 80ste verjaardag gevierd te hebben en na meer dan 50 jaar kloosterleven.

Elisabeth Emilie Julie Siraux (Mère Antoinette)

=====

Mère Antoinette was de zevende van de 15 kinderen Siraux en de rijkste persoonlijkheid van de zusters Siraux.

Als kind liep zij school te Ecaussines bij de Zusters van Onze Lieve Vrouw en daarna werd ze internaatsleerlinge bij de Zusters van Hoegaarden te Nijvel. Haar zuster Marie-Elisabeth, die tevens haar meter was, ving haar daar op en bezorgde haar de moederlijke warmte die ze op internaat moest missen. Geboren te Enghien op 8 februari 1870 trad zij dan in bij de Zusters van de Vereniging van het Heilig Hart te Hoegaarden op 16 april 1888 en op 22 sept; 1890 werd zij geproffest.

Haar oversten te Hoegaarden wensten dat zij haar verstandelijke kwaliteiten zou benutten en stuurden haar naar O.L. Vrouw Waver, waar zij eerst het diploma onderwijzeres behaalde en vervolgens dat van regentes wetenschappen. Terug te Hoegaarden met haar diploma's werd zij rechterhand van de novice-meesteres Soeur Marie de l'Incarnation, die door ziekte maar op halve kracht kon presteren. In 1898 werd Soeur Antoinette definitief bevestigd in deze belangrijke functie. Assistente van de Algemene Overste werd zij in 1906, na het vertrek van zuster Stanislas naar Nijvel. Vervolgens werd zij nog algemene studiefuncte.

Twee jaar na haar benoeming tot assistente werd zij op 6 september 1903 Algemene Overste van de Congregatie gekozen.

Vijfmaal na mekaar werd zij herkozen voor een driejarige ambtstermijn, waardoor zij ook de weinig benijdenswaardige eer had gedurende de eerste wereldoorlog Algemene Overste te zijn van haar Congregatie.

Haar hevig temperament, haar optimisme en haar moed die soms tot vermetelheid reikte werkte aanstekelijk op heel de Congregatie. Met daarbij als voornaamste geestelijke deugd een onbegrensd vertrouwen in de Voorzienigheid, was Mère Antoinette iemand die bijna meer dan recht door zee ging. Het woord onmogelijk stond niet in haar woordenboek.

Zo komt het dat zij er niet tegenop zag in 1912 de kloosterregel aan te passen aan de normen voorgeschreven door Paus Pius X. Voor dit werk kreeg zij zelfs een lofbrief van Kardinaal Mercier. Zo komt het ook dat zij in 1920 de toelating kreeg een Missiepost te stichten in het toenmalige Belgisch Kongo. Zo komt het ook dat zij in 1914 gedaan kreeg dat de Normaalschool van Hoegaarden door de Staat herkend werd.

Met dezelfde hardnekkige roekeloosheid weerstond zij in 1917 de Duitse bezetter. De diploma's van de onderwijzeressen moesten Duitse handtekeningen krijgen. Moeder Antoinette weigerde de jury te ontvangen en organiseerde de examens zonder officiële jury.

Mère Antoinette zal opnieuw de leiding over de Congregatie krijgen van 1933 tot 1946. Ook nu weer de periode van bewapening en spanning, zoals toen zij de eerste keer aantrad in 1908. En ook nu weer zal de wereld ontvlammen in een nog massalere strijd, die van de tweede wereldoorlog. Maar over de Congregatie van de Zusters van de Vereniging van het Heilig Hart regeert Mère Antoinette. Vanaf 27 december 1933 vervangt zij Zuster Marie des Anges als Algemene Overste.

Tijdens de tweede wereldoorlog organiseert zij tweemaal de evacuatie van het grootste deel der zusters naar Frankrijk in 1940 en in 1944. Daartussen wordt zij een anonieme schakel in het verzet, waarover we afzonderlijk zullen handelen na de biografie van zuster Marie-Louise.

In 1944 wordt het klooster achtereenvolgens bezet door Duitse, Amerikaanse en Engelse soldaten.

In 1946 trad Zr Antoinette af op 76 jarige leeftijd en vermoeid van de jachtige en angstvolle jaren van de oorlog. Voortaan leidt zij haar leven als religieuze op een zeer eenvoudige en zeer regelmatige manier. Zij werkte vooral in de tuin. Zij vond God voortaan in de natuur. Het was heel waarschijnlijk ook de voorbode van een langzamer geestelijke aftakeling. Zr. Antoinette verloor het geheugen en bracht de drie laatste jaar van haar leven door als een gehoorzaam, vriendelijk en glimlachend kind. Zij stierf op 25 april 1959, bijna 90 jaar oud.

In het jubileumnummer van het schoolkrantje van de Lagere Normaalschool geda-teerd op 25/10/1964, lazen we het volgende portret van Zr. Antoinette. Het is van de hand van een oudleerlinge Isabelle Masson, van de promotie 1923. We ge-ven een vrije vertaling van het Franse origineel.

" In deze periode van het Concilie die een veelzijdig aggiornamento inluidt krijgt de figuur van Mère Antoinette een buitengewoon reliëf. Lang vooraleer de vereenvoudiging van het religieus habijt het symbool werd van de aanpassing van de kloosterregels had Mère Antoinette de enge en formalistische kaders doorbroken waarmee vele Kloosterlingen de heiligheid verwarden.

Ze was zowat de voorafbeelding van Joannes XXIII. Van deze grote paus had zij de heldere glimlach, de zachte glans van de blik, de spontaneiteit van het on-verwachte gebaar, de quasi aangeboren onbekwaamheid om van iemand kwaad te den-ken:

Talrijk zijn de oudleerlingen die bemoediging vonden in de herinnering aan haar ruime blik die zich niet blind staarde op details, haar mildheid, bewijs van breeddenkendheid, haar openheid voor de wereld, het leven en weerglans van haar vereniging met Christus "

Adèle Siraux (Zuster Marie - Louise)

=====

Adèle Siraux werd op 17 maart 1888 geboren te Petit-Enghien.

Zij was amper vijf toen haar vader stierf en een weduwe achterliet met vijf kleine kinderen. Op haar twintigste trad zij binnen in de Congregatie te Hoe-gaarden waar ook al drie tantes haar waren voorgegaan.

Zij was een dochter van hun broer Aimé-Joseph, gehuwd met Louise Belleman.

Luitenant Leon Siraux die aan het Yzerfront vocht was haar broer.

Zuster Marie-Louise legde tijdelijke geloften af op 16 september 1910 en de-finitieve geloften op 3 september 1915.

Intussen verwierf zij in 1911 het diploma van regentes wetenschappen aan de Middelbare Normaalschool te O.L.Vrouw-Waver.

September 1911 was voor de jonge regentes de start van een lange onderwijs-loopbaan, die pas een einde zou nemen in september 1953.

Zij was toen 65.

Behalve een korte periode in het bijhuis te Halle (1924-27) oefende zuster Marie-Louise haar onderwijs opdrachten uit te Hoegaarden aan de Beroepsschool de Sinte Anna-afdeling maar vooral de lagere Normaalschool waar zij de Franse taal onderwees aan de toekomstige onderwijzeressen van de Nederlandstalige afdeling, en dit gedurende 28 jaar.

Het onderwijs was niet haar enige opdracht. Rond 1930 werd zij als hulp toegevoegd aan de novicemeesteres, zuster Marie-Etienne, die door haar zwakke gezondheid die taak niet volledig meer kon dragen. Zr Marie-Louise kreeg de volledige leiding van het noviciaat in 1939 na het overlijden van Zr Marie - Etienne.

Het was ook zij die het archief klasseerde van de Congregatie en die de kronieken bijhield.

Graag was zij als missionaris vertrokken naar één van de missieposten, maar deze droom is nooit vervuld.

Zr Marie-Louise richtte dan maar een "Missiekring" op en hield elk jaar op Missiezondag een tentoonstelling over de missieposten van de Congregatie of andere.

Zuster Marie-Louise was een fijn besnaarde vrouw, aangenaam in de omgang en attentievol voor haar medezusters.

Ze koesterde een grote genegenheid voor haar familie en leefde intens mee met al het wel en wee.

DE W E E R S T A N D I N H E T K L O O S T E R V A N H O E G A A R D E N

=====

Voor de biografische schetsen van de vier zusters hebben we dankbaar gebruik gemaakt van de levensbeschrijvingen en van de kroniek van de Congregatie. Maar wat de periode 1940 - 1945 betreft wordt in de kroniek geen gewag gemaakt van de risico's genomen door Zuster Antoinette Siraux m.b.t. het opnemen van Joodse meisjes en medewerking met het verzet.

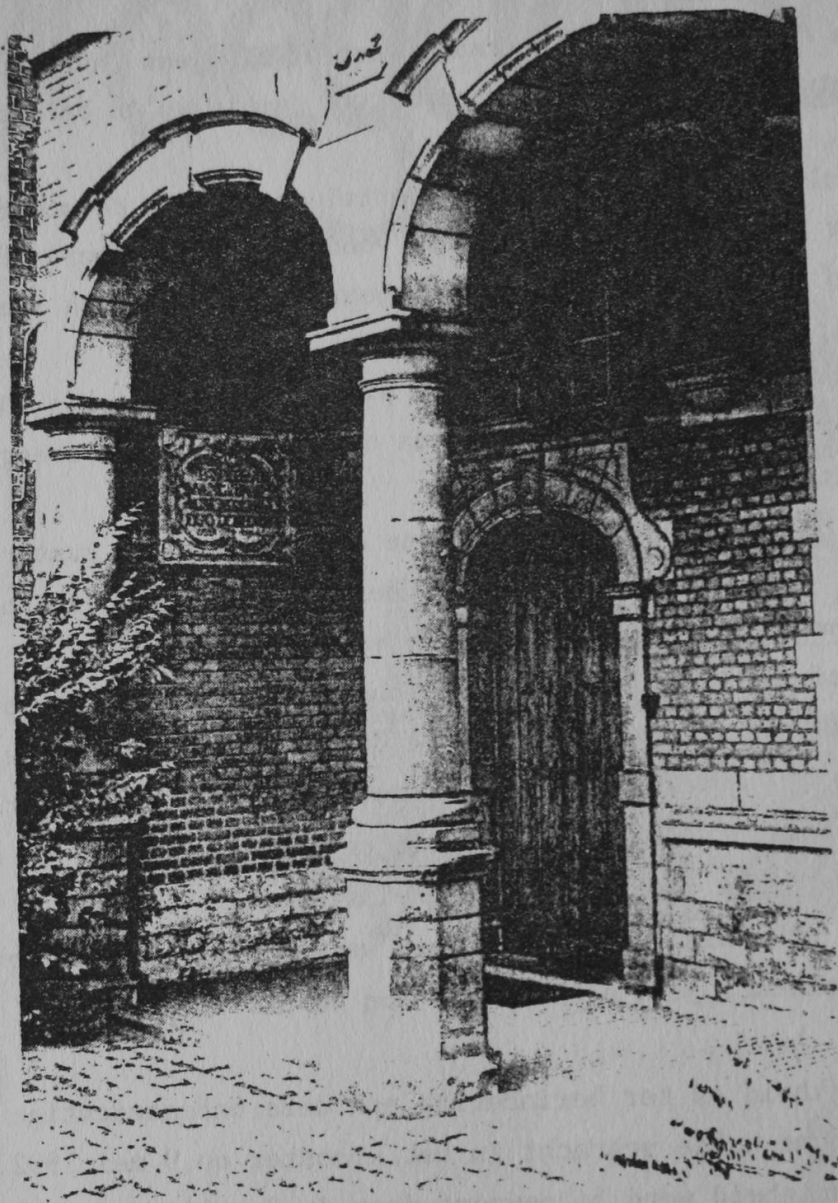
Twee Joodse meisjes van respectievelijk 6 en 9 jaar oud, werden vanaf eind 1941 opgenomen in het klooster onder de andere internaatsleerlingen. Hun ouders van Duitse en Oostenrijkse afkomst waren toen reeds verdwenen als slachtoffers van de nazi's, of zouden weldra dat lot ondergaan. Deze meisjes verbleven in Mariadal tot hun twintigste. Eén van hen werd onderwijzeres. Er is ook nog een derde jodinnetje geweest onder de oorlog, wel voor een kortere periode.

Mère Antoinette heeft ook actief meegewerkt met het verzet tegen de Duitse bezetter. Ook deze aktiviteit begon op 1941 toen Julien Van Nerum (van 't Nieuw-huys) zich bij de moeder Overste aanbod met het verzoek van in het klooster een kontaktpunt te bekomen voor de ontmoeting van geheime agenten. Julien handelde in opdracht van de Inlichtingendienst Luc-Marc en vroeg meteen ook een schuilplaats voor ontsnapte piloten en voortvluchtigen op weg naar een evacuatielijn. De Moeder Overste stemde in met de betekenisvolle woorden: " Je le considère comme un devoir envers ma Patrie". Mère Antoinette schakelde ook haar twee zusters en haar nichtje in, evenals de zuster portierster van het klooster.

De eerste aktie ging door in februari 1942 toen twee geheime agenten elkaar in het klooster ontmoetten voor de operatie "Big Joe", een infiltratieplan voor het vliegveld van Bevekom.

Dergelijke kontakten herhaalden zich verscheidene malen en de verzetslui meldden zich steeds aan langs de ingang van de Kloosterstraat, onder de deknamen "Vandercruysen, Van de Kerkhof, Van Hamelen of Capellen".

Moeder Overste ontving dan zelf de agenten of verwittigde haar zuster Soeur Marie-Elisabeth, die de bezoeker(s) naar een afgelegen zaaltje bracht, waar het onderhoud rustig kon doorgaan

Poortje langswaar de geheime agenten naar binnen gingen

Soms gebeurde dit ook in de oude hoeve waar een gemakkelijke ontsnapping langs de Vroente mogelijk was. Tijdens zulke ontmoetingen stonden Soeur Gonzagne en Soeur Marie-Louise op de uitkijk om bij het minste gevaar te verwittigen, maar zover kwam het nooit.

Wanneer aan Mère Antoinette gevraagd werd of zij geen inval van de Duitsers vreesde, antwoordde zij: Dieu ne permettra jamais qu'un barbare entre dans ce couvent".

Een paar maal gebeurde het dat een voortvluchtige aan de poort klopte en in het klooster een veilige schuilplaats vond na het codewoord "Polka - Foxtrot" uitgesproken te hebben. Opgejaagde Hoegaardiërs vonden ook steun in het klooster

In de zomer van 1942 werd een Engelse piloot afgehaald bij Thorembais en in de avond naar het klooster gebracht en na een paar dagen overgemaakt aan de evacuatielijn.

Heel toevallig kwam de huidige Algemene Overste van de zusters er op uit dat er vanuit de "hoeve" van het klooster een vlucht duiven vertrok onder de bezetting, vermoedelijk met boodschappen voor Engeland.

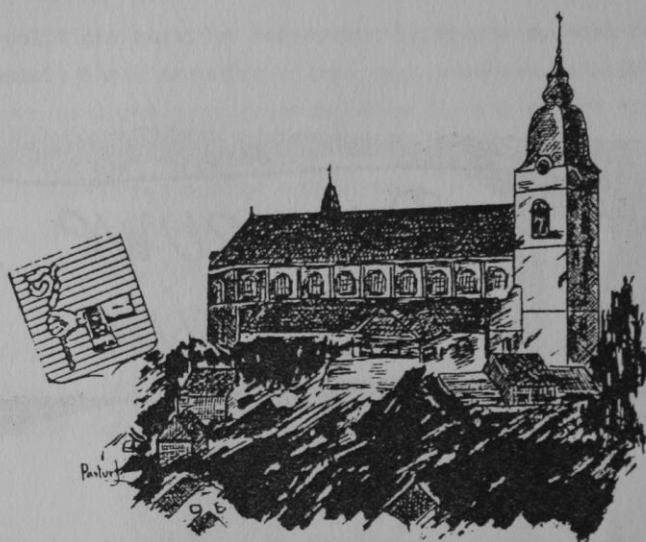
Op de vraag of zij geen angst had aangehouden te worden antwoordde Mère Antoinette: "Dans ce cas, ça sera la volonté du Seigneur, mais je ne parlerai jamais". Al deze zaken en kontakten met het verzet waren door de zusters niet gekend.

Zuster Antoinette trad op ten persoonlijke titel en wenste de gemeenschap geen moeilijkheden te bezorgen. Toen de geheime dienst na de oorlog voor haar een erkenning wilde aanvragen weigerde ze kordaat met de woorden: "Je refuse tout honneur, je n'ai fait que mon devoir".

Uit erkentelijkheid en ter herinnering aan deze onbaatzuchtige hulpverlening werd een posthume hulde gebracht in het klooster op 9 mei 1992.

De korte plechtigheid werd bijgewoond door de familie van de zusters Siraux te weten o.a. Ere - kolonel Jacques Siraux, oorlogsvrijwilliger 1940-45 en zijn broer Philippe, neven van Zuster Marie-Louise en kleinneven van de drie andere gezusters Siraux.

Hoegaardse

Gemeente politiek

1830 - 1990

De LIBERALE CLAN

VAN 1848 TOT 1877

Om te regeren had Koning Leopold I zich in den beginne vooral gesteund op "L'Union Sacréé" van katholieken en liberalen, om elke andere vorm van oppositie tot een minimum te herleiden.

Helaas het huwelijk bleef niet duren en naar gelang beide partijen sterker werden, druisten hun oogpunten tegen elkaar in en streefden zij elk afzonderlijk naar de macht tot wanneer rond 1840 de scheiding kwam.

Het dient ^{niet} te worden verzwegen dat het volk ongelukkig was, want de Hollanders hadden ons niets anders dan ellende gelaten.

In Vlaanderen heerste werkgebrek, honger armoede en besmettelijke ziekten, het sterftecijfer steeg angstwekkend. In Wallonie, waar wel industrie en koalmijnen bestonden, werd aan een hongerloon gewerkt, vrouwen en kinderen werkten als slaven, wijl de dronkenschap in hoge mate toenam.

De levensvoorwaarden waren overal slecht en de jeugd verzwakte en verbasterde, zodat de toekomst zich alles behalve rooskleurig aftekende.

De twee bestaande politieke partijen reageerden hiertegen op gans tegenstrijdige wijze. De geestelijkheid streefde alleen maar naar een machtsuitbreiding van de kerk, een conservatieve regeringsvorm die tot op dat tijdstip zijn vruchten had afgeworpen, maar nu volledig was voorbij gestreefd.

De kleine man van de straat aanvaardde echter zijn lot en zijn leed. Al wat hij deed was bidden, zoals het hem door Mijnheer Pastoor was voorgeschreven, hopend op betere tijden, zodat hij aan geen opstand dacht.

Doch de burgerij en de meer ontwikkelden kwamen wel in verzet tegen de geestelijke dominatie van het volk en tegen de kerk, die het "spirituele" boven het "temporele" stelden, hetgeen een ernstig gevaar betekende voor de jonge staat.

Zulks had als gevolg dat de "Union Sacréé" afbrak en de twee partijen uiteen gingen, niet in een klassenstrijd, maar wel in een godsdienstoorlog. De vrijdenkers verdedigden de vrijheid der gedachten, terwijl de gelovigen zich verschuilden achter de vrijheid van het geloof, zodat de conservatieven en met de steun van de Bisschoppen, in botsing kwamen met de progressistische leer en doelstellingen van de "loge".

Vanaf 1840 was de breuk dan ook volledig, waardoor de hartstochten weer oplaaiden en in de kaart speelden van de nieuwe doctrine. Bij elke verkiezing won het liberalisme veld en in 1845 verwierf deze partij te Brussel alle zetels, zodat de hoofdstad de eerste liberale stad werd van het land.

Dat betekende een mijlpaal, want op 14 juni 1846 ging op het Brusselse stadhuis, het eerste liberaal congres door. In het buitenland zag men in het "Congres" een gevaar voor de eenheid van het land, Engeland vreesde zelfs voor een staatsgreep, Frankrijk trachtte de Koning tot troonafstand te dwingen, wyl de katholieken de aanvang voorspeelden van een rampspoedige tijd.

Overal richtten zij novenen in, opdat het land zou gespaard blijven van de liberale gesel.

Maar God bleef buiten alle politiek, wyl de Koning vertrouwen had in het liberalisme, zodat de progressisten hun wil konden doordrijven.

Het congres, geleid door Defacqz, raadgever aan het Hof van Cassatie, werd bijgewoond door 384 afgevaardigden uit alle liberale en vooruitstrevende standen, lagen en strekkingen en waaronder ook de heer d'Udekem uit Leuven, behorend tot de Baronnenfamilie d'Udekem d'Acoz.

Het was deze die zijn politieke vriend, Dr. Jean Bapt. Van Nerum uit Hoegaarden, op de hoogte bracht over het verloop van het congres, waarop Van Nerum het plan opvatte, ook te Hoegaarden het liberalisme binnen te brengen, maar alvorens het zover was, liep er nog veel water door de Gete.

2. De bestuurs-comites

Op 8 juni 1847 moesten de verkiezingen voor de twee Kamers doorgaan. De katholieke partij was in de weer en wilde door alle middelen de macht behouden. In kerken, scholen en kristelijke kringen werd tegen het liberaal gevaar gepredikt.

Langs hun kant stelde de liberale partij, die met de dag sterker werd, alles in het werk om hun tegenstrevers te verpletteren en de overwinning te behalen. Met dit doel werden overal "liberale associaties" opgericht, om de kiezers te winnen.

Zulks gebeurde ook te Tienen, waar A. Goossens, industrieel Rondas, suikerfabrikant Vinckenbosch, Blijckaert e.a. het katholiek bewind van Burgemeester Vandormael wilden breken.

Dr. Van Nerum uit Hoegaarden werd uitgenodigd, om er aan deel te nemen, en werd zelfs voorgesteld om in het bestuur te zetelen. Doch hij ontweek deze eer, onder voorwendsel te Hoegaarden een "Assotiation" te willen oprichten.

De verkiezingscampagne voor de Kamers verliep vinnig en hoe de katholieken zich ook verweerden, zij leden in bijna alle voornamelijk localiteiten van het land de nederlaag. Zij moesten uit de regering treden en de plaats ruimen voor het liberaal Cabinet van Minister Rogier (1847 - 1852)

Een hele periode zal nu de doctrinaire of conservatieve vleugel van het liberalisme de toon aangeven. Zij legden vooral de nadruk op de voorrang van het burgerlijk gezag in de staat tegenover het kerkelijke. Maar veel van deze liberalen waren gelovigen en pratikerende katholieken, zoals bijv. T. Verhaegen en H. de Brouckère, de kabinetsformateur van 1852. Pas na 1857 gaat het anti-clericalisme toenemend deel van de liberalen over in antigodsdienstigheid en zal zich in België geleidelijk een scherpe partijstrijd ontwikkelen. Als gevolg van de onrustwekkende februarirevolutie in Frankrijk zal de kiescijns in België (1848) verlaagd worden tot het grondwettelijk minimum en de burgemeester zal voortaan niet meer buiten de gemeenteraad kunnen benoemd worden.

Te Hoegaarden hadden Dr. Van Nerum en zijn achterkleinkozijn gemeente-ontvanger Jean Haumont in 1847 een eerste poging ondernomen om een liberale kern te vormen tot de oprichting van een "Associatie".

Doch Hoegaarden was nog niet rijp voor de nieuwe doctrine en zij besloten de verkiezingen van juni af te wachten.

De bestendige vooruitgang van het liberalisme in het ganse land, bracht echter geen merkbare wijzigingen in het bierdorp.

Begin 1848 ging Dr. Van Nerum terug aan het werk en benaderde enkele personen uit de hogere klasse en de middenstand, maar hij stiet op egoïsme en een zekere onverschilligheid enerzijds en op angst en onbegrip anderzijds. Sommige waren de nieuwe doctrine wel genegen, maar zij durfden er in het openbaar niet voor uitkomen en zich zeker niet als "doctrinair" laten kennen.

Dr. Van Nerum voelde zich door deze tweede mislukking ontmoedigd en liet zulks duidelijk blijken aan Jean Haumont, zijn kozijn, in een brief van 24 maart 1848.

"Nos gros bonnets reculent" schreef hij "die heren willen zeker dat wij hun werk doen. Ik oordeel het als ongepast, om nog een tweede editie van Bertrand en Raton te geven". (naar een fabel van Lafontaine, waar de aap Bertrand de noten plukt om door de kat Raton te laten opeten).

En hij vervolgde "Ondanks mijn warme sympathie voor het project ter zake, (de oprichting van een associatie), ben ik van mening dat het beter is, momenteel van het plan af te zien en een meer gunstige tijd af te wachten, voor de uitvoering ervan. Men heeft niet altijd ogen om niet te zien en oren om niet te luisteren".

Louis Alexander P U T Z E Y S

Geboren te Hoegaarden 24 nov. 1814

Overleden te Hoegaarden 9 mei 1831

J. G. Putzeys

JEAN BAPT. VAN MERUM

De stichters en eerste toetreders waren:

- Not. Louis Alexander Putzeys (x), zoon van Oud-Raadslid Henri Putzeys en neef van oud Burgemeester Dumont, woonde in de Koffiestraat.
- Dr. Jean Bapt. Van Nerum (x), kleinkozijn van Burgemeester de Zangré en neef van Schepen Dumont, woonde op de Vroente aan de Grote Brug.
- Henri Michiels
- Jean Bapt. Foury, oud -Raadslid uit de Patriottentijd.
- Jeneverstoker Charles Emanuel Lories (x), kozijn van Dr. Van Nerum, woonde in de Cruysblock.
- Winkelier-Bakker Jean Bapt. Putzeys, kozijn van Not. Putzeys, woonde op de Plaats.
- Landbouwer en herbergier Philippe Putzeys, oom van de twee voornoemde Putzeysen, woonde in 't Nieuwhuys.
- Brouwer-Stoker Charles Van Nerum (x), broeder van Dr. Van Nerum woonde in de St. Corneliushoeve op de Vroente aan de Brug.
- Brouwer-Stoker Joseph Libert Dumont (x), schoonbroeder van Not. Putzeys, neef van oud Burgemeester Dumont en kleinkozijn van Schepen Dumont woonde op de Stoopkensstraat.
- Jean François Adams uit Nerm.
- Jean Bapt. Nijs uit Nerm (oud-Raadslid)
- Eugene Van Nerum (x), broeder van Dr. Van Nerum. Verbleef te Leuven en nog enkele anderen.

De helft van deze leden (gemerkt met x) behoorden tot de V Geslachten, zodat de Association liberale" die de naam van "Clan" kreeg, grotendeels door hun werd beïnvloed.

Not. Putzeys werd tot Voorzitter van het "Comité Directoire" gekozen. De stichtingsdatum van 14 juni 1848 betitelden zij als "La journée d'une importance capitale" en verkondigden de nieuwe doctrine naar het voorbeeld van Tienen, met wie zij goed wamenwerkten en aan wie zij al hun steun beloofden, om het liberalisme zowel in de suikerstad als in het bierdorp te doen zegevieren.

De liberale gedachte oogstte veel bijval en betekende een "danger sans précédant pour les calottins".

Om dit gevaar te keer te gaan had zich in 't Brouwershuis in de Doelstraat, bij landmeter en herbergier Henri Van Autgaerden (schoonbroeder nochtans van Raadslid Christiaens), een katholieke tegen-associatie gevormd, onder de benaming "Katholieke Club van Hoegaarden" kortweg "Club" genaamd

Tot deze groep behoorden:

- Philippe Van Autgaerden (x), zoon van de oude grijze Eminentie Jean Bapt. Van Autgaerden en kozijn van Dr. Van Nerum, woonde in de Ern. Ourystraat (vroegere Nieuwstraat)
- Henri Van Autgaerden, kozijn van vorige en kleinkozijn van Dr. Van Nerum woonde in het Brouwershuis in de Doelstraat.
- Landbouwer Jean Bapt. Van Autgaerden, kleinkozijn van beide vorige en ook van Dr. Van Nerum.
- Zakenman Constant Vandertaelen (x), kleinkozijn van Philippe Van Autgaerden en van Dr. Van Nerum. Woonde in de Tiensestraat (huidig Rusthuis).
- Brouwer Alexander Nijs (x), kozijn van Philippe Van Autgaerden en Dr. Van Nerum en kleinkozijn van Vandertaelen. Woonde in de Stoopkensstraat (oud Wezenhuis, nu Paenhuis)
- Lambert Finoulst uit Rommersom.
- Brouwer Henri Paillet (x), oud Raadslid in 1830, kozijn en tevens schoonbroeder van brouwer Dumont, kozijn van Not. Putzeys en kleinkozijn van Vandertaelen.
- Theodore Van Nerum (x), kozijn van Dr. Van Nerum en van Philippe Van Autgaerden en kleinkozijn van Vandertaelen. Woonde te Klein Overlaar.
- Jean Julien Nijs uit Houtem, zoon van Jean Bt. Nijs. (oud Raadlid)

Andere leden van deze Club zijn niet bekend, doch vijf ervan behoorden tot de Geslachten (x).

Constant Vandertaelen werd tot Voorzitter van de Club verkozen, maar zijn toetreding tot de katholieke kring en bijzonderlijk zijn samenwerking met de Van Autgaerden's werd door Dr. Van Nerum in zijn memo-rieschriften als een "alliance monstrueuse" betiteld.

De ware oorzaak lag nochtans veel dieper. Het was een slepend gevolg van de oude familievete tussen de families Van Nerum en Van Autgaerden. De politieke strijd te Hoegaarden, was dus aanvankelijk niets anders dan een poging naar de macht, uitgevochten door twee familiegroepen in de schoot der V Geslachten en waarin enerzijds Putzeys en Van Nerum en anderzijds Vandertaelen en Van Autgaerden, de grootste rol speelden.

Het was in dit familieduel dat het ganse dorp werd betrokken en zich in twee kampen verdeelde, de "Witten" (liberalen) en de "Zwarten" (katholiek), die aan elkaar de oorlog hadden verklaard, waaraan Hoegaarden alles verloor en niets won.

En terwijl beide partijen elk langs hun kant plannen smeedden om elkaar te treffen, was er nog een derde groep, namelijk deze der huidige regeerders.

- Burgemeester de Zangré, oom van Vandertaelen en kleinkozijn van Van Nerum, Loriers en Philippe Van Autgaerden. Woonde op de Houtmarkt.
- Schepen Dumont, oom van Van Nerum en kleinkozijn van Brouwer Dumont.
- Schepen Lambrechts uit Bost.
- Raadsleden: Christiaens, Vandermolen, Coenegras, Collart, Smets, Boigelet en Swinnen.

Zij trachtten de orde en de rust in het dorp te bewaren en hun mandaat te behouden, maar werden onvermijdelijk meegesleurd in de bruisende waters van Clan en Club, elk volgens hun overtuiging.

BIER trofee

DE EINDSTAND KOMT ZEER DICT BIJ

Deze zal worden medegedeeld on 't Moutstockje van juli a.s. dus nog een weinig geduld, we houden er dan ook de spanning even in.

De laatste maanden en weken zijn er veel wijzigingen in de stand gekomen, wat wil zeggen dat er nog vele puntjes zijn verworven.

WIE ZAL ER MET DE EREPLAATSEN WEGLOPEN ??????????

U hebt nog enkele weken de tijd om uw plaats in de stand te verbeteren of te verstevigen.

OP 1 JULI 1992 WORDT DE B I E R T R O F E E AFGESLOTEN.

Aan alle deelnemers hartelijken dank voor de talrijke voorwerpen en artikele welke men mochten ontvangen.

Een overzicht daarvan zal eveneens verschijnen in het volgende Moutstockje.

Nu of nooit, breng nog steeds uw voorwerpen binnen in 't Nieuwhuys-museum of bij de bestuursleden, U hebt niet veel tijd meer.

't Chanoinekot gesloopt

In januari 1990 werd het huis van Fred Bertrand, op de Gemeenteplaats te Hoegaarden, tot op zijn grondvesten afgebroken, om plaats te ruimen voor een moderne superette.

De ouderdom van dit huis is moeilijk te achterhalen, maar dateerde zeker van in de XVIIe eeuw, doch later gerestaureerd. Voor de franse revolutie diende het als woonhuis voor de kanunniken, die in 't Kapittelhuys verbleven. In die tijd droeg het de naam van "Chanoinekot" in officiële termen "Canonickenhuys".

Slechts de laatste kanunnik die er gewoond heeft is ons bekend uit de volkstelling van 1796.

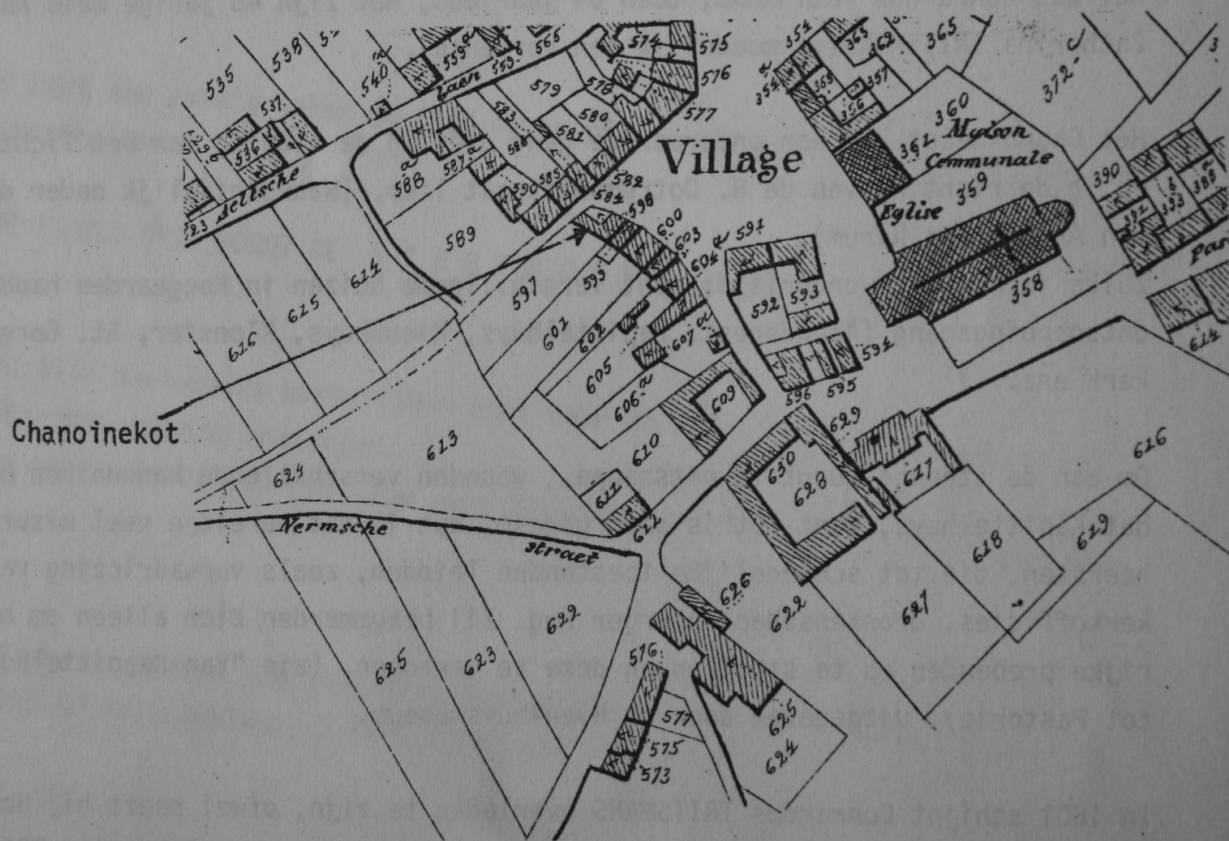
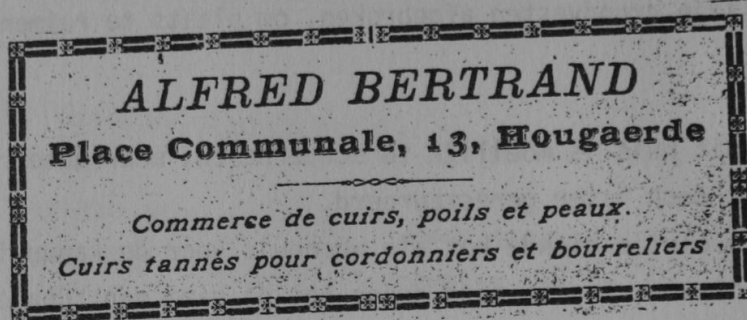
Het was Conrardus TRITSMANS, toen 64 jaar oud, met zijn 46 jarige meid Anne Catherina TRITSMANS (vermoedelijk een verwante).

Het Chanoinekot had een onderaardse gang die bij de sloping aan het licht kwam en in de richting van de H. Dotremontstraat liep. (Waarschijnlijk onder de hof van Arthur Van Nerum).

Zulks is niet verwonderlijk; want verschillende huizen in Hoegaarden hadden hun ontsnappingsgang (Arendsnest, Kapittelhuys, Nieuwhuys, Klooster, St. Gorgoniuskerk enz...)

Om aan de strenge tucht te ontsnappen, woonden verschillende kanunniken buiten het Kapittelhuys, want het is geen geheim, dat in dat wereldje veel misbruiken heersten, die tot schandelijke toestanden leidden, zoals verwaarlozing van de kerkofficies, dronkenschap en erger nog. Zij bekommerden zich alleen om hun rijke prebenden op te strijken en deze te verhogen. (zie "Van Kappitte]huys tot Pastorie), uitgegeven door 't Nieuwhuysmuseum.

In 1801 schijnt Conrardus TRITSMANS overleden te zijn, ofwel heeft hij Hoegaarden verlaten. Toen woonde in voornoemd huis een ex-kanunnik Ambrosius TRITSMANS, 45 jaar, met zijn meid Marie 49 jaar, en de ouderling Henri Rutten 78 jaar. Deze Ambrosius TRITSMANS was de enige kanunnik die zich onder het schrikbewind aan de franse wetten had onderworpen, maar denkelijk met opzet, want hij maakte deel uit van de "Conspiratie" en drong in 1797 reeds als gezworene in de dorpsraad binnen (zie "Schrikbewind te Hoegaarden blz. 123)

Later stond het oud "Chanoinekot", evenals het Kapittelhuys en nog andere eigendommen op de Plaats, op naam van brouwer Jean Bapt. DUMONT (burgemeester van Hoegaarden 1831 - 1835 en voorvader van Paul Bail). Deze goederen zouden als "zwart goed" zijn verworven, maar hieromtrent is geen enkel bewijs.

Na zijn dood in 1837 ging alles over op zijn vrouw Madeleine RUTTENS (zie Kadastrale legger POPP n°249). Het is echter niet geweten wie in die tijd het huis in huur had.

Na het overlijden van Wed. DUMONT, zou haar zoon Clement DUMONT het voormalige "Canonickenhuys" hebben verkocht aan de drukker Florent MASY uit Landen, geboren in 1851. Deze was in 1883 getrouwd met Julienne VANDENBEMPT uit de Paradijshoeve (huidig pachthof TRITSMANS op de hoek van de Walenstraat). Zij spoot uit de V Geslachten "Ziver Zwaard".

Na haar dood in 1891 ging Florent MASY een tweede huwelijk aan met Marie Josephe COISMAN uit Melin. Het was na 1891 dat MASY zich het oud Chanoinekot zou aangeschaft hebben en er zijn kleine drukkerij hebben ingesteld (zie Alpaidis n°91 "De Paradijshoeve").

Na Masy kwam het huis in 't bezit van uurwerkmaker Nestor Désiré BERTRAND geboren te Hoegaarden 1861 en overleden in 1940, zoon van een gareelmaker Henri BERTRAND en Ferdinande THILOT, en kleinzoon van expert-hoefsmid Jean Jacques BERTRAND uit Rosoux (Hoei), doch te Hoegaarden getrouwd in 1812 met Albertine DOTREMONT uit de Cruysblock, behorend tot de V Geslachten "Tak van de Groene Klaver".

Nestor Désiré bleef ongehuwd en woonde samen in 't oud Chanoinekot met zijn zuster Anne Marie (°1859 +1938) en diens natuurlijke zoon Alfred BERTRAND (°1893) zie kiezerslijsten 1919/1911.

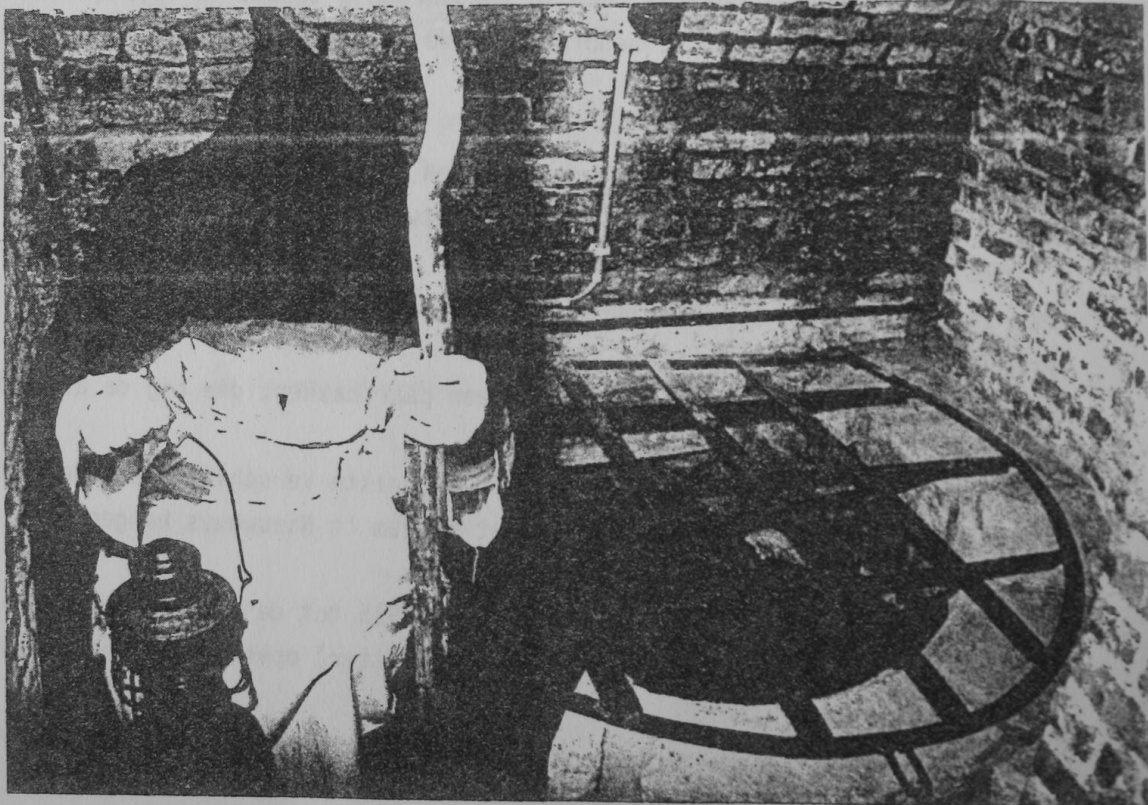
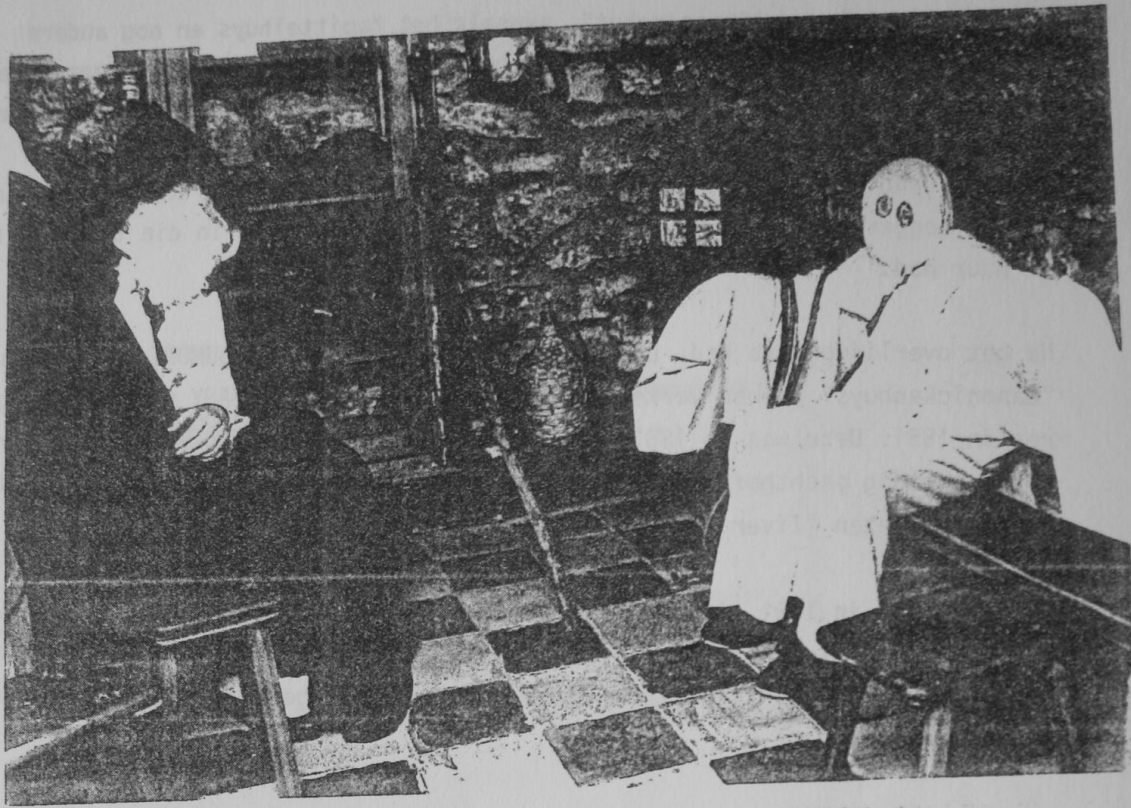
Deze laatste huwde met Lucie DEPRE uit Sluizen en was uurwerkmaker en ook le-derhandelaar.

Hij vette de vellen in zijn kelder, in een paar bakken, die bij de afbraak van het huis aan het licht kwamen.

Bovendien was Frad BERTRAND ook schilder en maakte verschillende oude zichten van Hoegaarden, waarvan er enkele in het museum 't Nieuwhuys hangen.

En ten slotte behoorde Fred BERTRAND van in 1925 tot de St. Eligiusgilde, waar hij in 1963 Julien Van Nerum als Deken (voorzitter) opvolgde, tot aan zijn dood op 24 oktober 1972.

Zijn weduwe zou later Hoegaarden verlaten en het huis verkopen, voor de bouw van een superette.

TOERISME INFO

IN HOEGAARDEN

En terug is Hoegaarden een toeristische attractie rijker, na zijn brouwerij, de Vlaamse Toontuinen, het Streek- en Biermuseum, beschikt Hoegaarden nu over een SPOOKKELDER.

De vele sage en legenden over de Hoegaardse spookkelder en zijn spoken zijn samen gebracht in een leerrijk-boekje "De Spoken van 't Nieuwhuys" en is verkrijgbaar in het museum voor de prijs van 60 fr.

Bij een bezoek aan 't Nieuwhuysmuseum kunt u dus afdalen en kennis maken met deze spookkelder en met de oude Romeinse water- en wensput.

Daar hebt U dan ook de gelegenheid om de Hoegaardse godendrank even te proeven, want zo wordt het Hoegaards bier genoemd, in al zijn heerlijkheid.

Procit..... tot binnenkort